

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการส่งเสริมการปลูกมะเขือเทศลูกผสมเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์แบบตลาดข้อตกลง ปี พ.ศ. 2535 ในจังหวัดขอนแก่น ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศลูกผสมเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์แบบตลาดข้อตกลง ในจังหวัดขอนแก่น 2) สภาพการปลูกมะเขือเทศลูกผสมเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์แบบตลาดข้อตกลงของเกษตรกร 3) การดำเนินงานส่งเสริมการปลูกมะเขือเทศลูกผสมเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์แบบตลาดข้อตกลง 4) ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการส่งเสริมการปลูกมะเขือเทศลูกผสมเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์แบบตลาดข้อตกลง เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 226 คน จากประชากร 537 คน โดยเป็นสมาชิกของบริษัท เอ จี ซีดีส์ จำกัด 183 คน และบริษัทดัมส์เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด 43 คน ในจังหวัดขอนแก่น ใช้วิธีการสุ่มคัดเลือกแบบหลายขั้นตอน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS ใช้ค่าสถิติความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test และค่า F-test ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

5.1.1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกร

เกษตรกรผู้ปลูกมะเขือเทศลูกผสมเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์แบบตลาดข้อตกลง ในจังหวัดขอนแก่น ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกบริษัท เอ จี ซีดีส์ จำกัด มีอายุเฉลี่ย 39.4 ปี มีแรงงานภายในครอบครัวเฉลี่ย 2.7 คน ส่วนใหญ่มีการจ้างแรงงานช่วยทำการปลูกมะเขือเทศ ค่าจ้างแรงงานเฉลี่ยคนละ 73.4 บาท/วัน เกษตรกรที่จ้างแรงงานมีกำหนดเกี่ยวกับแรงงานหายาก ค่าจ้างแรงงานสูง และแรงงานไม่มีคุณภาพ เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่ม

ทางการเกษตรเพียงกลุ่มเดียว ได้แก่ กลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

เกษตรกรที่มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 26.5 ไร่ โดยเป็นพื้นที่นาเฉลี่ย 20 ไร่ พื้นที่ไร่เฉลี่ย 5.3 ไร่ และพื้นที่สวนเฉลี่ย 1.2 ไร่ต่อครอบครัว ส่วนใหญ่มีอาชีพหลักในการทำนาข้าว มีรายได้จากการทำนาข้าวเฉลี่ยครอบครัวละ 9,682.1 บาทต่อปี ส่วนใหญ่มีอาชีพรองในการปลูกมะเขือเทศผลิตเมล็ดพันธุ์ และมีรายได้จากอาชีพรองเฉลี่ยครอบครัวละ 14,094 บาทต่อปี

5.1.2 สภาพการปลูกมะเขือเทศลูกผสมเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ของเกษตรกร

ก. สภาพการปลูกมะเขือเทศลูกผสมเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์โดยทั่วไปของเกษตรกร

เกษตรกรเคยมีประสบการณ์ในการปลูกมะเขือเทศผลิตเมล็ดพันธุ์เฉลี่ย 4.3 ปี โดยปลูกปีละ 1 ครั้งในช่วงฤดูหนาว ส่วนใหญ่ปลูกติดต่อกันทุกปี เนื่องจากรายได้สูง ส่วนเกษตรกรที่ไม่ปลูกติดต่อกันทุกปีเนื่องจากมีปัญหากับแรงงาน ขาดแคลนน้ำ และมะเขือเทศเป็นโรค เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกมะเขือเทศในพื้นที่ของตนเอง และไม่เคยเปลี่ยนบริษัทที่เข้าร่วมโครงการ

เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้กู้เงินมาใช้ในการปลูกมะเขือเทศ ส่วนเกษตรกรที่กู้เงินได้กู้จากบริษัทที่เป็นสมาชิก โดยมีวงเงินกู้เฉลี่ย 5,910.9 บาทต่อราย และเกษตรกรร้อยละ 50.9 เคยปลูกพืชอื่นในระบบตลาดข้อตกลง ได้แก่ การผลิตเมล็ดพันธุ์พืชผัก และไม้ดอกบางชนิด

ข. สภาพการปลูกมะเขือเทศลูกผสมเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ในระหว่างปี พ.ศ.2534-2536

1) ราคาตลาดรับซื้อเมล็ดพันธุ์ เกษตรกรได้รับราคาตลาดรับซื้อโดยเฉลี่ยในปี 2534 เป็นเงิน 1,924.8 บาทต่อกิโลกรัม ปี 2535 เป็นเงิน 1,844.2 บาทต่อกิโลกรัม และปี 2536 เป็นเงิน 1,880.8 บาทต่อกิโลกรัม

2) **พื้นที่ปลูก** เกษตรกรได้ปลูกมะเขือเทศผลิตเมล็ดพันธุ์โดยเฉลี่ยในปี 2534 จำนวน 1.3 งาน ปี 2535 จำนวน 1.4 งาน และปี 2536 จำนวน 1.4 งาน

3) **ผลผลิตเมล็ดพันธุ์** เกษตรกรได้รับผลผลิตเมล็ดพันธุ์ทั้งหมดโดยเฉลี่ยต่อไร่ ในปี 2534 จำนวน 21.2 กิโลกรัม ปี 2535 จำนวน 23.8 กิโลกรัม ส่วนปี 2536 คาดว่าจำนวน 21.3 กิโลกรัม

4) **รายได้จากการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์** เกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ต่อราย โดยเฉลี่ยในปี 2534 เห็นเงินจำนวน 10,936 บาท ปี 2535 เป็นเงินจำนวน 11,794.9 บาท และปี 2536 คาดว่าจะมีรายได้เฉลี่ยเห็นเงินจำนวน 11,059.4 บาท

ค. การใช้เทคโนโลยีการปลูกมะเขือเทศลูกผสมเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์

1) สภาพการใช้เทคโนโลยีการผลิต

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้กำหนดขนาดพื้นที่การปลูกมะเขือเทศด้วยตนเอง แต่บริษัทจะเป็นผู้กำหนดสายพันธุ์มะเขือเทศ และบริษัทจะสนับสนุนปุ๋ยเคมีและสารเคมีให้เกษตรกรทุกราย ส่วนพลาสติกคลุมแปลง เกษตรกรจะได้รับการสนับสนุนเพียงบางรายตามที่บริษัทแนะนำเท่านั้น เกษตรกรจะพิจารณาเลือกสถานที่ปลูกมะเขือเทศในพื้นที่นาหลังการเก็บเกี่ยวข้าวในปี โดยเลือกสถานที่ที่ไม่เคยปลูกมะเขือเทศซ้ำกับปีที่ผ่านมาและอยู่ใกล้แหล่งน้ำ เกษตรกรทุกรายได้ทำการเพาะกลั่มมะเขือเทศด้วยตนเอง โดยบริษัทจะจัดส่งเมล็ดพันธุ์ให้ฟรี เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ปูนขาวปรับสภาพความเป็นกรดเป็นด่างของดินก่อนปลูก สำหรับการใส่ปุ๋ยเคมีในการปลูกมะเขือเทศนั้นเกษตรกรได้ใช้ 3 ระยะ ได้แก่ ระยะกล้า รองกันหลุมปลูก และระยะแตงหน้า โดยระยะกล้าส่วนใหญ่จะใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 โดยใส่พร้อมกับการเตรียมดิน เกษตรกรส่วนใหญ่ใส่ปุ๋ยเคมีในระยะกล้าจำนวน 1-2 กิโลกรัม

สำหรับการใส่ปุ๋ยเคมีรองกันหลุมปลูก เกษตรกรส่วนใหญ่ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 โดยใส่ปุ๋ยเฉลี่ย 35.2 กิโลกรัม ส่วนการใส่ปุ๋ยแตงหน้าเกษตรกรส่วนใหญ่ใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 มากที่สุด โดยใส่หลังย้ายปลูก 11-15 วัน ทั้งนี้เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่

ได้จัดหาปุ๋ยเคมีจากแหล่งอื่นมาใช้เพิ่มเติมนอกจากที่บริษัทจัดหาให้ เนื่องจากบริษัทจัดหาให้ อย่างเพียงพอแล้ว

เกษตรกรส่วนใหญ่ได้ใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูมะเขือเทศตาม คำแนะนำของพนักงานส่งเสริมของบริษัท โดยได้ฉีดพ่นสารเคมีเฉลี่ยจำนวน 20.6 ครั้ง ตลอดฤดูกาลเพาะปลูก แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ก็ไม่มีปัญหาในการใช้สารเคมี ส่วนเกษตรกรที่มีปัญหา ได้แก่ มีอาการแพ้สารเคมี สารเคมีมีราคาแพง และหาแรงงานรับจ้างฉีดพ่นสารเคมียาก

เกษตรกรใช้วิธีการให้น้ำแก่มะเขือเทศหลายวิธี ได้แก่ การตัดรด การสูบล้อยตามร่องแปลง แต่เกษตรกรส่วนใหญ่จะปฏิบัติร่วมกันทั้งสองวิธี เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มี ปัญหาในการให้น้ำ ส่วนเกษตรกรที่มีปัญหาเนื่องจากขาดแคลนน้ำ แหล่งน้ำอยู่ห่างจาก แปลงมะเขือเทศ และต้นทุนค่าสูบน้ำค่อนข้างสูง สำหรับการตัดแต่งกิ่งมะเขือเทศเกษตรกร จะตัดแต่งไปเรื่อยๆเป็นระยะๆ และเหลือกิ่งใหญ่ไว้ 6-8 กิ่งต่อต้น

เกษตรกรส่วนใหญ่สามารถทำการตอนดอกและผสมเกสรมะเขือเทศได้ โดยตอนเกสรตัวผู้ก่อนทำการผสมเกสรตัวเมียในต้นมะเขือเทศสายพันธุ์แม่เฉลี่ย 2.2 วัน เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาในการตอนดอกและผสมเกสร ส่วนเกษตรกรที่มีปัญหา ได้แก่ ไม่สามารถผสมเกสรได้ด้วยตนเอง ผสมเกสรได้ไม่ทันกำหนด และหาจ้างแรงงานมา ช่วยผสมเกสรยาก ตลอดจนค่าแรงงานสูง

เกษตรกรส่วนใหญ่ทำการเก็บเกี่ยวมะเขือเทศเมื่อผลเริ่มสุกและทยอย เก็บไปจนหมดทั้งแปลง เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาในการทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ และ นอกจากนั้นเกษตรกรได้นำเมล็ดพันธุ์มะเขือเทศออกกึ่งแดดเพื่อลดความชื้นเฉลี่ย 3.3 วัน

2) คุณภาพเมล็ดพันธุ์มะเขือเทศ

เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้ทำการทดสอบความงอกของเมล็ดพันธุ์ก่อนขาย แต่ เมื่อบริษัทซื้อเมล็ดพันธุ์จากเกษตรกรแล้วจึงนำไปทดสอบความงอก และความบริสุทธิ์ของ เมล็ดพันธุ์แล้วจึงแจ้งคุณภาพความงอกให้เกษตรกรทราบหลังขายเฉลี่ย 23.8 วัน และ คุณภาพความบริสุทธิ์เมล็ดพันธุ์เฉลี่ย 87.1 วันตามลำดับ เกษตรกรมีความรู้เรื่องคุณภาพ เมล็ดพันธุ์จากมากไปหาน้อย ได้แก่ มาตรฐานความงอก มาตรฐานความบริสุทธิ์เมล็ดพันธุ์ มาตรฐานสิ่งเจือปน และมาตรฐานความชื้น ตามลำดับ

จ. การตลาดและการเงินในการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์มะเขือเทศ

เกษตรกรได้จำหน่ายเมล็ดพันธุ์หลังจากเก็บเกี่ยวเสร็จแล้วเฉลี่ย 20.1 วัน โดยเกษตรกรส่วนใหญ่จำหน่ายเมล็ดพันธุ์ที่บริษัทในหมู่บ้านของตนเอง เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับเงินค่าจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ที่บริษัทในรูปเงินสดจำนวน 2 ครั้ง คือ ครั้งแรกหลังจากจำหน่ายเมล็ดพันธุ์แล้ว 7 วัน และครั้งที่สองเมื่อผ่านการทดสอบความบริสุทธิ์เมล็ดพันธุ์แล้วประมาณ 60-90 วันหลังขาย เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการตลาดและการเงิน แต่ต้องการให้บริษัทจ่ายเงินให้เร็วขึ้น และจ่ายเพียงครั้งเดียว ซึ่งจะทำให้ได้รับเงินเป็นเงินก้อน มีโอกาสเก็บออมได้

จ. ต้นทุนเงินสาคในการปลูกมะเขือเทศลูกผสมเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์

1) ต้นทุนค่าแรงงาน

เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครอบครัวเป็นหลัก และได้จ้างแรงงานมาช่วยในการปลูกบ้างบางขั้นตอนการผลิต แตกต่างกันไปตามสภาพงานและจำนวนแรงงานของแต่ละครอบครัว โดยเกษตรกรที่จ้างได้เสียค่าใช้จ่ายเป็นเงินสดในการจ้างเตรียมดินปลูกเฉลี่ย 351.1 บาท ค่าจ้างให้น้ำเฉลี่ย 538.3 บาท ค่าจ้างฉีดพ่นสารเคมีเฉลี่ย 365.1 บาท ค่าจ้างผสมเกสรเฉลี่ย 997.2 บาท และค่าจ้างเก็บเกี่ยวเฉลี่ย 830.0 บาท รวมเป็นค่าจ้างแรงงานทั้งหมดเฉลี่ย 3,081.0 บาท

2) ต้นทุนค่าปัจจัยการผลิต

เกษตรกรทุกรายได้มีการใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันและกำจัดแมลงและโรคมะเขือเทศ โดยเกษตรกรได้เสียเงินค่าปุ๋ยเคมีเฉลี่ย 771.3 บาท ค่าสารเคมีป้องกันและกำจัดแมลงเฉลี่ย 391.3 บาท ค่าสารเคมีป้องกันและกำจัดโรคเฉลี่ย 287.2 บาท สำหรับพลาสติกคลุมแปลงมีเกษตรกรบางรายที่พนักงานส่งเสริมของบริษัทได้แนะนำให้ใช้ คิดเป็นเงินมูลค่าเฉลี่ย 1,209.4 บาท ปุ๋ยขาวมีเกษตรกรบางรายที่ใช้และคิดเป็นเงินมูลค่าเฉลี่ย 60.9 บาท และค่าไม้ทำค้ำเฉลี่ย 286.4 บาท โดยเป็นค่าต้นทุนเงินสดทั้งสิ้น 6,086.0 บาท คิดเป็น 17,388.6 บาทต่อไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ทราบราคาปัจจัยการผลิต แต่มีเกษตรกรร้อยละ 13.7 มีปัญหาในการใช้ปัจจัยการผลิตเกี่ยวกับราคาแพง

และใช้มากหลายชนิด ได้แก่ พลาสติกคลุมแปลงและสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช เชื้อเห็ด เพราะมะเชื้อเห็ดผสมเกสรติดน้อย และมีศัตรูระบาดมาก

5.1.3 สภาพการได้รับการส่งเสริมและระดับความพึงพอใจของเกษตรกรที่สมัครการส่งเสริมการปลูกมะเชื้อเห็ดผสมเกสรเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์แบบตลาดข้อตกลง

1) รูปแบบวิธีการส่งเสริม

เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลการสมัครเป็นสมาชิกบริษัทจากพนักงานส่งเสริมของบริษัท ใช้เวลาดำเนินการประมาณ 3 วันจึงสมัคร ไม่มีปัญหาในการสมัคร สาเหตุที่เกษตรกรต้องการปลูกมะเชื้อเห็ดผสมเกสรเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ เนื่องจากมีรายได้สูง ขายได้ราคาประกันแน่นอน ไม่ต้องไปทำงานที่อื่น มีพื้นที่เหมาะสม และบริษัทจ่ายเงินสะดวกตามลำดับ ได้รับการส่งเสริมจากบริษัทให้รวมกันเป็นกลุ่มผู้ปลูกมะเชื้อเห็ดเป็นรายหมู่บ้าน มีสมาชิกเฉลี่ยกลุ่มละ 17.9 คน

เกษตรกรและบริษัทได้จัดทำสัญญาจะซื้อขายเมล็ดพันธุ์ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยต่อรองการจัดทำสัญญา มีเกษตรกรเพียงส่วนน้อยที่เคยต่อรองขอปรับราคาซื้อขายเมล็ดพันธุ์ให้สูงขึ้น การจัดทำสัญญาจะซื้อขายเมล็ดพันธุ์มีเจ้าหน้าที่ทางราชการเข้าไปมีส่วนร่วมด้วย แต่อย่างไรก็ตามเกษตรกรส่วนใหญ่ก็ได้รับการรับซื้อเมล็ดพันธุ์คืนจากบริษัทตามสัญญา

เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับการฝึกอบรมและพาไปดูงานเกี่ยวกับการปลูกมะเชื้อเห็ดเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์จากบริษัท แต่ได้รับคำแนะนำการผลิตจากพนักงานส่งเสริมของบริษัทอยู่เสมอ และเกษตรกรต้องการความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการป้องกันกำจัดศัตรูมะเชื้อเห็ดผสมเกสร และคุณภาพเมล็ดพันธุ์ การเก็บเกี่ยว การใส่ปุ๋ย และการเตรียมดินปลูก

2) การได้รับการติดตามนิเทศงานจากพนักงานส่งเสริมของบริษัท

เกษตรกรได้รับการติดตามนิเทศเฉลี่ย 3.6 ครั้งต่อสัปดาห์ เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับการติดตามนิเทศในช่วงการตอนกิ่งและผสมเกสร และเกษตรกรส่วนใหญ่ก็ต้องการรับการติดตามนิเทศในช่วงนี้เช่นกัน เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับการติดตามนิเทศในช่วงเวลาเช้า และเกษตรกรก็ต้องการรับการติดตามนิเทศในช่วงเวลาเช้าเช่นเดียวกัน เพราะเป็น

ช่วงเวลาที่เกษตรกรกำลังทำงานในแปลงปลูกมะเขือเทศ พนักงานส่งเสริมจะได้ตรวจสอบการปฏิบัติงาน และหากรณีปัญหาที่สามารถให้การช่วยเหลือแก่เกษตรกรได้ แต่อย่างไรก็ตามเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ทราบกำหนดการมาติดตามนิเทศงานก่อนล่วงหน้าและต้องการให้มีการแจ้งกำหนดการติดตามนิเทศก่อนล่วงหน้า 1-2 วันด้วย

3) ระดับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการส่งเสริม

3.1) ระดับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อความจำเป็นเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริม

พบว่าเรื่องที่มีความจำเป็นเรียงตามค่าเฉลี่ยเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ได้แก่ เรื่องการจัดหาวัสดุเพาะซื้อจะขาย สินเชื่อในรูปปัจจัยการผลิตจากบริษัท การฝึกอบรม สินเชื่อเงินสดจากบริษัท และการส่งเสริมให้เกษตรกรตั้งกลุ่มการผลิต ส่วนเรื่องที่มีความจำเป็นน้อย ได้แก่ การให้ทางราชการเข้าร่วมส่งเสริม การส่งเสริมผ่านผู้นำท้องถิ่น และเรื่องการมีผู้แทนเกษตรกรร่วมร่างสัญญา

3.2) ระดับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อความยุ่งยากของเทคโนโลยีการปลูกมะเขือเทศเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์

พบว่าเรื่องที่มีความยุ่งยากมาก ได้แก่ การตอนกิ่งและผสมเกสร เรื่องที่มีความยุ่งยากน้อย ได้แก่ การฉีบทันสสารเคมี การเตรียมดินแปลงปลูก การเตรียมดินแปลงเพาะกล้า การตัดแต่งกิ่ง การจัดทำค้ำและการปลูก ส่วนเรื่องที่ไม่ยุ่งยาก ได้แก่ การคลุมดิน การเก็บเกี่ยว การใส่ปุ๋ย การทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ การให้น้ำแปลงปลูก และการเพาะกล้า

3.3) ระดับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อความเหมาะสมของมาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์มะเขือเทศ

พบว่าเรื่องที่เหมาะสมมากได้แก่ มาตรฐานความชื้นเมล็ดพันธุ์ ส่วนเรื่องที่เหมาะสมน้อย ได้แก่ การทดสอบเมล็ดพันธุ์ก่อนขายของเกษตรกร มาตรฐานความงอก การคัดเกรดเมล็ดพันธุ์ของพนักงานบริษัท มาตรฐานความบริสุทธิ์เมล็ดพันธุ์ มาตรฐานสิ่งเจือปน และระยะเวลาที่บริษัทแจ้งผลการทดสอบความบริสุทธิ์เมล็ดพันธุ์

3.4) ระดับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อความเหมาะสมของการตลาดและการเงินในการปลูกมะเขือเทศเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์

พบว่าเรื่องที่มีความเหมาะสมมากได้แก่ สถานที่จำหน่ายเมล็ดพันธุ์ในหมู่บ้าน และสถานที่รับเงินค่าเมล็ดพันธุ์ที่บริษัท สำหรับเรื่องที่เหมาะสมน้อยได้แก่ วิธีการ

จ่ายเงิน การหักเงินค่าปัจจัยการผลิต และรายได้จากการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ ส่วนเรื่องที่ไม่เหมาะสมได้แก่ ระยะเวลาการจ่ายเงินค่าเมล็ดพันธุ์ เนื่องจากจ่ายเงินให้แก่เกษตรกรค่อนข้างช้า

3.5) ระดับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการติดตามนิเทศงาน

พบว่าเรื่องที่เห็นด้วยมาก ได้แก่ พนักงานส่งเสริมความรู้ภาษาท้องถิ่นกับเกษตรกร สำหรับเรื่องที่มีความเห็นด้วยน้อย ได้แก่ พนักงานส่งเสริมควรเป็นเพศหญิง การติดตามนิเทศเกษตรกรแบบเป็นกลุ่ม และพนักงานส่งเสริมควรมีอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป และเรื่องที่ไม่เห็นด้วย ได้แก่ การติดตามนิเทศเกษตรกรในเวลากลางคืน เนื่องจากไม่สามารถมองเห็นสภาพการปฏิบัติในแปลงปลูกมะเขือเทศ และเกษตรกรต้องการพักผ่อน

5.1.4 เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการส่งเสริมการปลูกมะเขือเทศลูกผสมเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์แบบตลาดข้อกลาง

1) ระดับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อความจำเป็นเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมการปลูกมะเขือเทศลูกผสมเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์แบบตลาดข้อกลาง

1.1) เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อความจำเป็นเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริม จำแนกตามเพศของเกษตรกร (ชายและหญิง) มีระดับความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเพียง 1 เรื่อง ได้แก่ การฝึกอบรม โดยเกษตรกรหญิงมีระดับความคิดเห็นว่ามีความจำเป็นมากกว่าเกษตรกรชาย

1.2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อความจำเป็นเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริม จำแนกตามการเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร (ไม่เป็นและเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร) มีระดับความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเพียง 1 เรื่อง ได้แก่ ให้ภาครัฐมีบทบาทร่วมส่งเสริม โดยเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตรมีระดับความคิดเห็นว่ามีความจำเป็นมากกว่า

1.3) เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อความจำเป็นเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริม จำแนกตามขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร (น้อยกว่า 10 ไร่ ขนาดระหว่าง 10-25 ไร่ และขนาดมากกว่า 25 ไร่) มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัย

สำคัญทางสถิติเพียง 1 เรื่อง ได้แก่ การจัดหาสัญญาซื้อขายเมล็ดพันธุ์ โดยเกษตรกรที่มีขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตรน้อยกว่า 10 ไร่ มีระดับความคิดเห็นว่าจำเป็นมากที่สุด

1.4) เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อความจำเป็นเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริม จำนวนตามจำนวนปีที่ปลูกมะเขือเทศลูกผสมเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ (1-2 ปี 3-5 ปี และตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป) มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ การส่งเสริมผ่านผู้นำท้องถิ่น การฝึกอบรม การส่งเสริมให้เกษตรกรตั้งกลุ่มการผลิต และให้ภาครัฐเข้ามา มีบทบาทร่วมส่งเสริม โดยเกษตรกรที่มีประสบการณ์การปลูกมะเขือเทศ 1-2 ปี มีระดับความคิดเห็นว่าจำเป็นมากที่สุด

1.5) เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อความจำเป็นเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริม จำนวนตามรายได้จากการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์มะเขือเทศ (น้อยกว่า 10,000 บาท มีรายได้ระหว่าง 10,000-20,000 บาท และมีรายได้มากกว่า 20,000 บาท) มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ การฝึกอบรม การส่งเสริมผ่านผู้นำท้องถิ่น การส่งเสริมให้เกษตรกรตั้งกลุ่มการผลิต โดยเกษตรกรที่มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาท มีระดับความคิดเห็นว่าจำเป็นมากกว่า และสิ้นเพื่อเงินสด ซึ่งเกษตรกรที่มีรายได้มากกว่า 20,000 บาท และน้อยกว่า 10,000 บาท มีระดับความคิดเห็นว่าจำเป็นมากที่สุด

2) ระดับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อความยุ่งยากของเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์มะเขือเทศลูกผสมเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์แบบตลาดข้อตกลง

2.1) เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของเกษตรกร ที่มีต่อความยุ่งยากของเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์มะเขือเทศ จำนวนตามเพศของเกษตรกร (ชายและหญิง) มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ การเตรียมดินแปลงเพาะกล้า และการเตรียมดินแปลงปลูก โดยเกษตรกรหญิงมีระดับความคิดเห็นว่ามีความยุ่งยากกว่าเกษตรกรชาย

2.2) เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของเกษตรกร ที่มีต่อความยุ่งยากของเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์มะเขือเทศ จำนวนตามการเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร (ไม่เป็นและเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร) มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ การตัดแต่งกิ่ง และการตอนกิ่งและผสมเกสร

โดยเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร มีระดับความคิดเห็นว่ามีความยุ่งยากมากกว่า

2.3) เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของเกษตรกร ที่มีต่อความยุ่งยากของเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์มะเขือเทศ จำแนกตามขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร (น้อยกว่า 10 ไร่ ขนาดระหว่าง 10-25 ไร่ และขนาดมากกว่า 25 ไร่) มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเพียง 1 เรื่อง ได้แก่ การคลุมแปลง โดยเกษตรกรที่มีขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตรมากกว่า 25 ไร่ มีระดับความคิดเห็นว่ายุ่งยากน้อยกว่า

2.4) เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของเกษตรกร ที่มีต่อความยุ่งยากของเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์มะเขือเทศ จำแนกตามจำนวนปีที่ปลูกมะเขือเทศลูกผสมเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ (1-2 ปี 3-5 ปี และตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป) มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ การฉีดพ่นสารเคมี และการตัดแต่งกิ่ง โดยเกษตรกรที่มีประสบการณ์ปลูก 1-2 ปี มีระดับความคิดเห็นว่ามีความยุ่งยากมากกว่า

2.5) เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของเกษตรกร ที่มีต่อความยุ่งยากของเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์มะเขือเทศ จำแนกตามรายได้จากการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ (น้อยกว่า 10,000 บาท มีรายได้ระหว่าง 10,000-20,000 บาท และมีรายได้มากกว่า 20,000 บาท) มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ การคลุมแปลง โดยเกษตรกรที่มีรายได้จากการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์มากกว่า 20,000 บาท ขึ้นไป มีระดับความคิดเห็นว่ามีความยุ่งยากมากกว่า และการเตรียมดินแปลงเพาะกล้า ซึ่งเกษตรกรที่มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาท มีระดับความคิดเห็นว่ามีความยุ่งยากมากกว่า

3) ระดับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อความเหมาะสมของมาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์มะเขือเทศลูกผสมในการผลิตแบบตลาดข้อตกลง

3.1) เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของเกษตรกร ที่มีต่อความเหมาะสมของมาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์มะเขือเทศ จำแนกตามเพศของเกษตรกร (ชายและหญิง) มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ การคัดเกรดคุณภาพเมล็ดพันธุ์ และระยะเวลาการแจ้งผลการทดสอบความบริสุทธิ์เมล็ดพันธุ์ โดยเกษตรกรหญิงมีระดับความคิดเห็นว่ามีความเหมาะสมมากกว่าเกษตรกรชาย

3.2) เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของเกษตรกร ที่มีต่อความเหมาะสมของ มาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์มะเขือเทศ จำแนกตามการเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตรของ เกษตรกร (ไม่เป็นและเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร) มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ มาตรฐานความชื้น มาตรฐานความบริสุทธิ์ การคัดเกรดคุณภาพเมล็ดพันธุ์ และระยะเวลาการแจ้งผลการทดสอบความบริสุทธิ์เมล็ดพันธุ์ โดยเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร มีระดับความคิดเห็นว่ามีความเหมาะสมน้อยกว่า

3.3) เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของเกษตรกร ที่มีต่อความเหมาะสมของ มาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์มะเขือเทศ จำแนกตามขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร (น้อยกว่า 10 ไร่ ขนาดระหว่าง 10-25 ไร่ และขนาดมากกว่า 25 ไร่) มีความคิดเห็น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ มาตรฐานสิ่งเจือปน ระยะ เวลาการแจ้งผลการทดสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ และมาตรฐานความงอกของเมล็ดพันธุ์ โดย เกษตรกรที่มีขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตรมากกว่า 25 ไร่ มีระดับความคิดเห็นว่ามีความเหมาะสมมากกว่า

3.4) เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของเกษตรกร ที่มีต่อความเหมาะสมของ มาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์มะเขือเทศ จำแนกตามจำนวนปีที่ปลูกมะเขือเทศผลิตเมล็ดพันธุ์ (1-2 ปี 3-5 ปี และตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป) มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ การคัดเกรดคุณภาพเมล็ดพันธุ์ และมาตรฐานความบริสุทธิ์ของ เมล็ดพันธุ์ โดยเกษตรกรที่มีประสบการณ์ปลูกตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป มีระดับความคิดเห็นว่ามีความเหมาะสมมากกว่า

3.5) เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของเกษตรกร ที่มีต่อความเหมาะสมของ มาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์มะเขือเทศ จำแนกตามรายได้จากการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์มะเขือเทศ (น้อยกว่า 10,000 บาท มีรายได้ระหว่าง 10,000-20,000 บาท และมีรายได้มากกว่า 20,000 บาทขึ้นไป) มีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4) ระดับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อความเหมาะสมของการตลาดและการเงินในการปลูกมะเขือเทศลูกผสมเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์แบบตลาดหลักกลาง

4.1) เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของเกษตรกร ที่มีต่อความเหมาะสมของการตลาดและการเงินจำแนกตามเพศของเกษตรกร (ชายและหญิง) มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเพียง 1 เรื่อง ได้แก่ สถานที่การจ่ายเงิน โดยเกษตรกรชายมีระดับความคิดเห็นว่ามีความเหมาะสมน้อยกว่าเกษตรกรหญิง

4.2) เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของเกษตรกร ที่มีต่อความเหมาะสมของการตลาดและการเงิน จำแนกตามการเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตรของเกษตรกร (ไม่เป็นและเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร) มีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.3) เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของเกษตรกร ที่มีต่อความเหมาะสมของการตลาดและการเงิน จำแนกตามขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร (น้อยกว่า 10 ไร่ ขนาดระหว่าง 10-25 ไร่ และขนาดมากกว่า 25 ไร่) มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ รายได้จากการขายเมล็ดพันธุ์ และวิธีการจ่ายเงินค่าเมล็ดพันธุ์ โดยเกษตรกรที่มีขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตรมากกว่า 25 ไร่ มีระดับความคิดเห็นว่ามีความเหมาะสมมากกว่า

4.4) เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของเกษตรกร ที่มีต่อความเหมาะสมของการตลาดและการเงิน จำแนกตามจำนวนปีที่ปลูกมะเขือเทศลูกผสมเมล็ดพันธุ์ (1-2 ปี 3-5 ปี และตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป) มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเพียง 1 เรื่อง ได้แก่ สถานที่ส่งมอบเมล็ดพันธุ์ โดยเกษตรกรที่มีประสบการณ์ปลูกมะเขือเทศ 1-2 ปี มีระดับความคิดเห็นว่ามีความเหมาะสมมากกว่า

4.5) เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของเกษตรกร ที่มีต่อความเหมาะสมของการตลาดและการเงิน จำแนกตามรายได้จากการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ (น้อยกว่า 10,000 บาท มีรายได้ระหว่าง 10,000-20,000 บาท และมีรายได้มากกว่า 20,000 บาท) มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ สถานที่ส่งมอบเมล็ดพันธุ์ สถานที่การจ่ายเงิน และการหักเงินค่าปัจจัยการผลิต โดยเกษตรกรที่มีรายได้ระหว่าง 10,000-20,000 บาท มีระดับความคิดเห็นว่ามีความเหมาะสมมากกว่า

5) ระดับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการติดตามนิเทศงานของพนักงานส่งเสริมของบริษัท ในการส่งเสริมการปลูกมะเขือเทศลูกผสมเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์แบบตลาดข้อกลาง

5.1) เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของเกษตรกร ที่มีต่อการติดตามนิเทศงานของพนักงานส่งเสริมของบริษัท จำแนกตามเพศของเกษตรกร (ชายและหญิง) มีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5.2) เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของเกษตรกร ที่มีต่อการติดตามนิเทศงานของพนักงานส่งเสริมของบริษัท จำแนกตามการเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตรของเกษตรกร (ไม่เป็นและเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร) มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเพียง 1 เรื่อง ได้แก่ การติดตามนิเทศงานต้องนัดหมายก่อนล่วงหน้า โดยเกษตรกรที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตรมีระดับความเห็นด้วยมากกว่า

5.3) เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของเกษตรกร ที่มีต่อการติดตามนิเทศงานของพนักงานส่งเสริมของบริษัท จำแนกตามพื้นที่ถือครองทางการเกษตร (น้อยกว่า 10 ไร่ ขนาดระหว่าง 10-25 ไร่ และขนาดมากกว่า 25 ไร่) มีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5.4) เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของเกษตรกร ที่มีต่อการติดตามนิเทศงานของพนักงานส่งเสริมของบริษัท จำแนกตามจำนวนปีที่ปลูกมะเขือเทศผลิตเมล็ดพันธุ์ (1-2 ปี 3-5 ปี และตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป) มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ พนักงานส่งเสริมควรเป็นเพศหญิง และพนักงานส่งเสริมควรพูดภาษาท้องถิ่นกับเกษตรกร โดยเกษตรกรที่มีประสบการณ์ปลูกตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป มีระดับความเห็นด้วยมากกว่า

5.5) เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของเกษตรกร ที่มีต่อการติดตามนิเทศงานของพนักงานส่งเสริมของบริษัท จำแนกตามรายได้จากการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์มะเขือเทศ (น้อยกว่า 10,000 บาท มีรายได้ระหว่าง 10,000-20,000 บาท และมีรายได้มากกว่า 20,000 บาท) มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ ควรเยี่ยมเกษตรกรแบบเป็นกลุ่ม และพนักงานส่งเสริมควรพูดภาษาท้องถิ่นกับเกษตรกร โดยเกษตรกรที่มีรายได้ไม่เกิน 20,000 บาท มีระดับความเห็นด้วยมากกว่า

5.1.8 ผลการทดสอบสมมติฐาน

ปฏิเสธสมมติฐานในทุกเรื่อง ดังต่อไปนี้

- 1) เพศ ในเรื่องวิธีการส่งเสริม เทคโนโลยีการผลิต มาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์ การตลาดและการเงิน และการติดตามนิเทศงานของพนักงานส่งเสริมของบริษัท
- 2) การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร ในเรื่องวิธีการส่งเสริม เทคโนโลยีการผลิต มาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์ การตลาดและการเงิน และการติดตามนิเทศงานของพนักงานส่งเสริมของบริษัท
- 3) ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร ในเรื่องวิธีการส่งเสริม เทคโนโลยีการผลิต มาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์ การตลาดและการเงิน และการติดตามนิเทศงานของพนักงานส่งเสริมของบริษัท
- 4) จำนวนปีที่ปลูกมะเขือเทศผลิตเมล็ดพันธุ์ ในเรื่องวิธีการส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิต มาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์ การตลาดและการเงิน และการติดตามนิเทศงานของพนักงานส่งเสริมของบริษัท
- 5) รายได้จากการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ ในเรื่องวิธีการส่งเสริม เทคโนโลยีการผลิต มาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์ การตลาดและการเงิน และการติดตามนิเทศงานของพนักงานส่งเสริมของบริษัท

5.2 ข้อเสนอนะ

ผลการวิจัยนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์ คือ ทำให้ทราบข้อมูลที่ใช้เป็นพื้นฐานในการปรับปรุงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตร เพื่อให้เกษตรกรมีความมั่นใจในการผลิตและการตลาด ผู้วิจัยมีข้อเสนอนะเพิ่มเติมเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรแบบตลาดข้อตกลง ดังต่อไปนี้

5.2.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

- 1) ควรจัดประชุมชี้แจงให้เกษตรกรสมาชิกทราบรายละเอียดในสัญญาจะซื้อขายอย่างชัดเจนก่อนดำเนินการปลูกพืช แล้วจึงจัดทำสัญญากับเกษตรกร โดยควรมีเจ้าหน้าที่จากภาครัฐ เช่น จากสำนักงานเกษตรอำเภอท้องที่เข้าร่วมประชุมด้วย ทั้งนี้บริษัทควรมีการประสานงานกับหน่วยงานราชการก่อนด้วย
- 2) ควรฝึกอบรมการป้องกันกำจัดศัตรูมะเขือเทศ การตอนกิ่ง และการผสมเกสรแก่เกษตรกรที่เริ่มปลูกใหม่ 1-2 ปีแรก โดยจัดอบรมภายในหมู่บ้านก่อนจัดทำแปลงปลูกมะเขือเทศ และเมื่อถึงขั้นตอนการปฏิบัติดังกล่าวในระหว่างการปลูกมะเขือเทศด้วย
- 3) ควรจ่ายเงินค่ารับซื้อเมล็ดพันธุ์แก่เกษตรกรโดยเร็ว และควรจ่ายเป็นเงินสดเพียงครั้งเดียว ภายใน 30 วันหลังจากเกษตรกรขายเมล็ดพันธุ์ให้บริษัท
- 4) ควรให้บริการสินเชื่อปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกรเท่าที่จำเป็นในการปลูกเท่านั้น เช่น พลาสติกคลุมแปลง ควรใช้พางข้าวแทน แต่ต้องคลุมท่างโคนต้นเพื่อไม่ให้เกิดความชื้นสูงและควรลดปริมาณการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูมะเขือเทศให้น้อยลง เพื่อลดต้นทุนการผลิตให้ต่ำลงและเกิดความปลอดภัยต่อเกษตรกรผู้ผลิตด้วย
- 5) ควรสนับสนุนส่งเสริมให้เกษตรกรป้องกันกำจัดศัตรูมะเขือเทศด้วยวิธีผสมผสานโดยการสำรวจตรวจนับศัตรูมะเขือเทศ และจัดทำแปลงพยากรณ์เตือนการระบาดของศัตรูมะเขือเทศไว้ด้วย
- 6) ควรถ่ายทอดความรู้ด้วยภาษาท้องถิ่นกับเกษตรกร โดยเฉพาะในการฝึกอบรมหรือการติดตามนิเทศงาน เพราะจะทำให้เกษตรกรมีความเข้าใจชัดเจน และมีความเป็นกันเองระหว่างพนักงานส่งเสริมกับเกษตรกร
- 7) ควรติดตามนิเทศการปฏิบัติของเกษตรกรในช่วงเวลาเช้า โดยเฉพาะช่วงการผสมเกสร เนื่องจากเกษตรกรกำลังปฏิบัติงานในแปลงปลูกมะเขือเทศ จะได้ตรวจการปฏิบัติงานของเกษตรกร ว่าได้ปฏิบัติถูกต้องตามคำแนะนำหรือไม่ ซึ่งมีผลต่อความมั่นใจในการปฏิบัติของเกษตรกรด้วย
- 8) ควรวางแผนส่งเสริมการผลิตแบบตลาดข้อตกลงร่วมกับเกษตรกรแต่ละรายแบบต่อเนื่องระยะยาวอย่างน้อย 3-5 ปี โดยความสมัครใจ เพื่อให้เกษตรกรสามารถวางแผน

การผลิตหรือปรับปรุงโครงสร้างการผลิตในโรงงานได้ เช่น การจัดเตรียมบ่อน้ำเพื่อการเกษตร ทั้งนี้บริษัทควรสนับสนุนให้เกษตรกรขุดบ่อน้ำในโรงงานด้วย เป็นต้น

9) ควรส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มการผลิตเมล็ดพันธุ์มะเขือเทศในระดับหมู่บ้าน เพื่อความสะดวกในการรับความรู้ ปรึกษาจัดการผลิต และการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์มะเขือเทศ

5.2.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำการศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรที่ปลูกมะเขือเทศผลิตเมล็ดพันธุ์ในระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากบริษัทได้ขยายการผลิตไปยังจังหวัดต่างๆ เช่น จังหวัดสกลนคร นครพนม กาฬสินธุ์ และมหาสารคาม เป็นต้น

2) ควรทำการศึกษาความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง กับการผลิตเมล็ดพันธุ์มะเขือเทศแบบตลาดข้อตกลงทั้งระบบ ได้แก่ เกษตรกร พนักงานส่งเสริมของบริษัท และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของภาครัฐ เพื่อทราบข้อมูลและความคิดเห็นเพื่อใช้ในการประสานงานวางแผนส่งเสริมต่อไป